

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ГЕОГРАФІЇ УКРАЇНИ ТА РЕГІОНАЛІСТИКИ

**СИЛАБУС
навчальної дисципліни**

ГЕОУРБАНІСТИКА УКРАЇНИ

Вид дисципліни (за компонентом ОПП): вибіркова

Освітньо-професійна програма: Географія

Спеціальність: - 106 Географія

Галузь знань: 10 Природничі науки

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Назва факультету, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою: географічний

Мова навчання: українська

Розробник: д. геогр. н., професор Джаман В. О.

Профайл викладача:

Контактний телефон: (0372) 58-48-47, 0958758881

E-mail:

v.dzhaman@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle:

Консультації:

Вид консультацій	День проведення	Час проведення
Очні консультації	вівторок	11.30 – 13.00

Зміст

1. Загальна інформація.
2. Анотація до курсу.
3. Мета і завдання курсу.
4. Результати навчання (компетентності).
5. Організація навчання курсу.
6. Опис навчальної дисципліни.
7. Система оцінювання курсу
8. Рекомендована література.

1. Загальна інформація.

Назва дисципліни	Геоурбаністика України
Викладач	доктор географічних наук, професор Джаман Василь Олексійович;
Контактні телефони	0958758881
e-mail	1) vasyl_dzhaman@ukr.net 2) v.dzhaman@chnu.edu.ua
Формат дисципліни	семестровий (10 семестр)
Обсяг дисципліни	5 кредитів/ 150 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	
Консультації	вівторок 11.30 – 13.00.

2. Анотація до курсу.

Навчальна дисципліна «Геоурбаністика України» належить до переліку вибіркових навчальних дисциплін за освітнім рівнем «магістр», що пропонується в рамках циклу загальної підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти на першому році навчання. Вона забезпечує формування у студентів професійно-орієнтованої компетентності системного суспільно-географічного і регіонального дослідження проблем урбанізації. Різні аспекти розвитку міст і міських мереж є об'єктами дослідження географічних, містобудівельних, економічних, соціальних, демографічних, історичних і багатьох інших наук. Використання доробку різних наукових галузей через призму суспільно-географічного підходу формує систему нових знань про основні етапи і напрямки розвитку урбаністичних досліджень, передумови та закономірності просторової еволюції міських систем розселення, новітні тенденції розвитку сучасних міст як полюсів зростання економік окремих регіонів і держав. «Геоурбаністика України» сприяє розумінню логіки розвитку процесу урбанізації як просторового феномена, що визначає головні риси організації суспільства – територіальні, економічні, соціальні та екологічні, формує системи міських поселень локального, регіонального, національного та глобального рівнів. Навчальна дисципліна спрямована на

засвоєння теоретичних і практичних знань про особливості міського розселення, вдосконалення вмінь та навичок регіональних досліджень набутих під час вивчення дотичних дисциплін за освітнім рівнем «бакалавр».

3. Мета і завдання курсу.

Метою навчальної дисципліни «Геоурбаністика України» є розгляд просторової еволюції й особливостей прояву урбанізації в різних регіонах України, формування у студентів їхнього сприйняття міських просторів як особливих географічних об'єктів і процесів, а також розуміння тенденцій розвитку суспільства в сучасному високоурбанізованому середовищі

Основні **завдання** вивчення дисципліни:

- характеристика історико-географічних, соціальних, політичних, економіко-географічних та інших аспектів розвитку міст та урбанізаційних систем;
- аналіз процесів урбанізації, що набули глобального характеру в сучасному світі;
- розгляд просторових закономірностей урбанізації через розкриття особливостей основних етапів еволюції міських систем;
- визначення ролі та значення міст у міжнародних відносинах і територіальній структурі господарства;
- виявлення особливостей функціонування міст в умовах неоліберальної політекономічної доктрини розвитку суспільства;
- характеристика основ міської політики та стратегічного планування соціально-економічного і просторового розвитку міст;
- з'ясування значення та змісту географічних підходів до розробки стратегій розвитку міст і систем розселення;
- аналіз проблем і конфліктів, що виникають у містах різного ієрархічного рівня та можливі стратегічні шляхи їхнього розв'язання.

4. Результати навчання (компетентності).

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 3. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 4. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 1. Здатність до використання законів, теорій, концепцій і парадигм сучасної географії, історії розвитку географічних досліджень та ідей для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації.

СК 2. Здатність до наукового аналізу сучасних проблем та особливостей взаємодії природи й суспільства із застосуванням принципів раціонального використання територіальних ресурсів, основ законодавства у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку і планування територій для розроблення пропозицій з оптимізації природокористування та забезпечення сталого розвитку регіонів.

СК 3. Здатність використовувати спеціальні географічні методи й підходи, геоінформаційні технології для розв'язання конкретних науково-прикладних проблем у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку.

СК 4. Здатність розробляти та сприяти впровадженню регіональних програм сталого розвитку територій, здійснювати геопланування територій різного ієрархічного рівня.

СК 6. Здатність застосовувати у професійній діяльності теоретичні знання і практичні навички системного аналізу і синтезу, географічного моделювання та прогнозування.

Програмні результати (ПР) навчання:

ПР 01. Застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації.

ПР 05. Вміти виявляти, ставити та розв'язувати науково-прикладні проблеми, здійснювати критичну оцінку прийнятих рішень.

ПР 06. Застосовувати сучасні моделі та інформаційні технології для проведення досліджень і розробок у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку.

ПР 07. Брати участь у розробленні програм та стратегій міського та регіонального розвитку, плануванні територій різного ієрархічного рівня.

ПР 08. Здійснювати дослідження природно- і суспільно-географічних проявів розвитку геосистем у складних і непередбачуваних умовах, прогнозувати їхній розвиток, аналізувати альтернативи, оцінювати ризики та ймовірні наслідки.

ПР10. Застосовувати геоінформаційні технології, створювати та досліджувати моделі природно- і суспільно-географічних проявів розвитку геосистем, визначати можливості та межі їх застосування.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- ознаки міста, класифікацію міст, функціональні типи міст, соціально-географічні закономірності урбанізації та її територіальні прояви, просторову еволюцію урбанізації в Україні, фактори урбанізації, нові тенденції урбанізації (субурбанізація, рурбанізація), політику розвитку міст і міських систем;
- географію і проблеми розвитку малих міських поселень, географію і проблеми розвитку середніх міст України, географію і проблеми розвитку великих міст України, міські агломерації, конурбації, мегалополіс України;
- екологічні проблеми різних функціональних типів міст України.

вміти:

- скласти паспортну характеристику міста, провести дослідження природного середовища міста і здійснити ландшафтно-архітектурне зонування міста, користуватися Генеральним планом міста, виділяти функціональні зони міста;
- оцінити якість міського середовища для життєдіяльності населення;
- виділяти межі (контури) і територіальні елементи урбанізованих систем.

5. Організація навчання курсу.

Вид заняття	Обсяг курсу
Загальна кількість годин	150
у т.ч.:	
лекції	30
практичні роботи (семінарські)	15
самостійна робота	105
<i>Ознаки курсу:</i>	
Курс (рік навчання)	1 (5)
Семестр	2 (10)
Нормативний/вибірковий	вибірковий

Методи навчання:

- словесні методи (лекція, співбесіда, консультація, дискусія, тощо),
- практичні заняття,
- наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали, тощо),
- робота з книгою: навчально- методичною, науковою,
- електронне та інтерактивне онлайн-навчання (мультимедійні, дистанційні),
- самостійна робота за програмою навчальної дисципліни.

6. Опис навчальної дисципліни

6.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни - Геоурбаністика України _____												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1 (5)	2 (10)	5	150	2	30	-	15	-	105	-	іспит
Заочна	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

6.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Методологічна база геоурбаністики.											
Тема 1. Урбанізація і урбаністика.	16	4	2			10						
Тема 2. Методологічна база та історія зародження геоурбаністики.	18	4	2			12						
Тема 3. Міста як провідна форма розселення населення.	25	6	2			17						
Тема 4. Економіка міст та розвиток ринкових відносин.	16	2	2			12						
Разом за ЗМ1	75	16	8			51						
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Географія міст і міських систем України.											
Тема 5. Місто як система.	12	2				10						
Тема 6. Районне і міське планування як інженерна складова розвитку міст.	16	2	2			12						
Тема 7. Міське розселення України. Територіальні системи міст.	30	6	4			20						

Тема 8. Урбанізаційні процеси і основи міської політики.	17	4	1			12						
Разом за ЗМ 2	75	14	7			54						
Усього годин	150	30	15			105						

6.3. Теми практичних (семінарських) занять

№	Назва теми
1	Урбанізація: процеси і аспекти урбанізації, фази сучасної урбанізації.
2	Методологічна база геоурбаністики. Підходи до дослідження урбанізаційних процесів в Україні.
3	Місто як об'єкт дослідження суспільної географії. Класифікація і типологія міст. Концепції сутності міст.
4.	Економічна база міст та ефективність розвитку виробництва. Конкурентоздатність міських поселень.
5	Функціональне зонування території міста. Просторові форми розпланування міста.
6	Міське розселення України. Функціональні типи міст України.
7	Територіальні системи міського розселення України.
8	Концепція збалансованого міського розвитку. Планування соціально-економічного та просторового розвитку міст в Україні.

6.4. Зміст завдань самостійної роботи:

1. Основні поняття урбанізації.
2. Класифікації поселень в Україні.
3. Поняття урбаністики.
4. Види і форми розселення.
5. Агломерації в Україні.
6. Опорний каркас розселення.
7. Розпланування території.
8. Зарубіжний досвід урбаністичних досліджень.
9. Економіко-географічне положення як визначальне поняття геоурбаністики.

10. Основні історичні етапи розвитку міст.
11. Ієрархія, функції та структура міст.
12. Методи наукових досліджень міських поселень.
13. Система зайнятості та міський ринок праці.
14. Промислове виробництво міст та його економічна ефективність.
15. Транспортна інфраструктура міст.
16. Земельна рента міських поселень та її суспільно-географічне значення.
17. Територіальна організація міст.
18. Структура розпланування території міста.
19. Системи громадських центрів міст.
20. Провідні теоретичні моделі дослідження міських мереж.
21. Глобальні міста.
22. Міжнародний досвід здійснення міської політики.
23. Стратегічне планування міського розвитку.

7. Система оцінювання курсу

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- контрольні роботи;
- реферати;
- розрахункові, графічні, розрахунково-графічні роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Форми поточного та підсумкового контролю

Формами поточного контролю є письмова (практична, контрольна) робота, відповідь студента та ін.

Формою підсумкового контролю є іспит.

8. Література:

1. Гладкий О., Іщук С. Географія міст. Геоурбаністика. – К.: Паливода А. В., 2014. – 300 с.
2. Дронова О. Л. Геоурбаністика. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2014. – 419 с.
3. Посацький Б. С. Основи урбаністики. Територіальне і просторове планування. – Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2010. – 344 с.
4. Изменения городского пространства в Украине / Под ред. Л. Г. Руденко. – К.: Реферат, 2013. – 160 с.
5. Функции городов и их влияние на пространство / Под ред. Л. Г. Руденко. – К.: Феникс, 2015. – 292 с.
6. Алфьоров М. А. Урбанізаційні процеси в Україні в 1945 – 1991 роках. – Донецьк, 2012. – 552 с.
7. Берданова О. В. та ін. Планування соціально-економічного розвитку міста / За ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. – К., 2011. – 160 с.
8. Бойко-Бойчук О. В. Стратегії розвитку міст України. – К., 2002. – 156 с.
9. Вакуленко В. М. Стратегічне планування економічного розвитку великого міста як інструмент підвищення ефективності його управління. – К., 2003. – 216 с.
10. Доценко А. І. та ін. Регіональне розселення в Україні: стан і прогноз. – К., 2007. – 376 с.
11. **Джаман В. О.** Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти. – Чернівці: Рута, 2003. – 392 с.
12. **Dzhaman V., Koliadynskyy P.** Big towns: Territorial – Functional Organization and Strategy of Development (the Case of Chernovtsi). – Saarbrücken : LAP LAMBERT Academic Publishing, 2015. - 226 p. (Germany)/ ISBN 978-3-659-

45950-4. <http://www.abeebooks.com/9783659459504/Big-towns-Dzhaman-Vasyl-Koliadynskyy-365945950X/plp>

13. Dzhaman V., Czaplinska A., Dzhaman Ya. International functions large Cities of Ukraine (on the Chernivtsi Example) // Slupskie Prace Geograficzne. – Nr. 14. – Slupsk: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej w Slupsku, 2017. – S. 61-78. <https://spg.apsl.edu.pl/baza/wydawn/spg14/spg04.pdf>

14. Джаман В., Мручковський П., Ковбас І., Гігейчук С. Урбанізація й етнічна структура населення // Науковий вісник Чернівецького університету: Зб. наук. праць. – Вип. 434: Географія. – Чернівці: Рута, 2009. – С. 83-97.

15. Джаман В. О. Особливості процесу урбанізації Західноукраїнського макрорегіону // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Географія. – Вип. 49. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2003. – С. 47-49.

16. Джаман В.О. Субурбанізаційні процеси у староосвоєних районах (на прикладі Західноукраїнського макрорегіону) // Економічна та соціальна географія: Наук. зб. – К., 2002. – Вип. 52. – С. 49-54.

17. Джаман В. О. Методичні підходи оцінювання впливу природного середовища на особливості регіонального розселення // Економічна та соціальна географія: Наук. зб. – К., 2002. – Вип. 53. – С. 62-67.

18. Джаман В. О. Міста – опорні центри територіальних систем розселення слабоурбанізованих регіонів (на матеріалах Західної України) // Науковий вісник Чернівецького університету: Зб. наук. праць. – Вип. 199: Географія. – Чернівці: Рута, 2004. – С. 116-124.

19. Джаман В. О., Колядинський П. В. До проблеми вдосконалення функціонально-територіальної структури великого міста (на прикладі Чернівців) // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. – Серія: Географія. – Вінниця, 2007. – Вип. 13. – С. 188-195.

20. Джаман В., Колядинський П. Соціально-економічні проблеми розвитку міського простору та шляхи їх подолання (на прикладі міста Чернівці) //

Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету.
– Серія: Географія. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ. – 2008. - № 1 (25). – С. 77-80.
21. **Джаман В. О.,** Колядинський П. В. До питання вдосконалення
транспортної інфраструктури великих міст (на прикладі Чернівців) //
Географічні проблеми розвитку продуктивних сил України. Матеріали 4
Всеукр. наук. конф. (Київ, 16-17 трав 2007 р.). – К.: ВГЛ «Обрії», 2007 . – С.
28-29.

Розробник:

д.геогр.н., проф. Джаман В.О.